

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Komentarz

Sylwia Spurek

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

4. WYDANIE

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Komentarz

Sylwia Spurek

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

4. WYDANIE

Stan prawny na 10 stycznia 2019 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Paterak-Kondek

Łamanie
Fotoedytor

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2019

ISBN 978-83-8160-356-0
4. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Słowo wstępne	15
Wprowadzenie	17
1. Przemoc w rodzinie – zjawisko, mity i stereotypy	17
2. Przemoc w rodzinie w liczbach	21
3. Międzynarodowe akty prawne i inne dokumenty dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie	30
3.1. Uwagi ogólne	30
3.2. Organizacja Narodów Zjednoczonych	32
3.3. Rada Europy	45
3.4. Unia Europejska	53
4. Austriackie regulacje w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	59
5. Geneza ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz jej nowelizacji z 2010 r.	64
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1390)	75
Preambuła	75
Art. 1. [Zakres ustawy]	83
Art. 2. [Definicje pojęć ustawowych]	86
Art. 3. [Zakres działań adresowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie]	101
Art. 4. [Zakres działań adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie]	107

Art. 5.	[Upoważnienie ustawowe do wydania rozporządzenia w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i kwalifikacji osób prowadzących te oddziaływania]	111
Art. 6.	[Zadania administracji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie]	120
Art. 6a.	[Kwalifikacje osób kierujących specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie]	139
Art. 7.	[Zadania wojewody]	142
Art. 8.	[Zadania ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego]	150
Art. 8a.	[Wytyczne Prokuratora Generalnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie]	156
Art. 9.	[Współpraca organów administracji z podmiotami pozarządowymi]	161
Art. 9a.	[Zespoły interdyscyplinarne]	168
Art. 9b.	[Zadania zespołu interdyscyplinarnego]	169
Art. 9c.	[Przetwarzanie danych przez zespół interdyscyplinarny]	170
Art. 9d.	[Niebieska Karta]	187
Art. 10.	[Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	205
Art. 10a.	[Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	218
Art. 10b.	[Skład Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	219
Art. 10c.	[Organizacja prac Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	219
Art. 10d.	[Pomoc dla Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	220

Art. 10e.	[Obsługa Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	220
Art. 10f.	[Upoważnienie ustawowe do wydania rozporządzenia w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	220
Art. 11.	[Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie]	227
Art. 11a.	[Nakaz opuszczenia mieszkania w postępowaniu cywilnym]	236
Art. 12.	[Obowiązek zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie]	252
Art. 12a.	[Odebranie dziecka z rodziny]	270
Art. 12b.	[Zażalenie na odebranie dziecka z rodziny]	271
Art. 12c.	[Pouczenie o prawie do złożenia zażalenia na odebranie dziecka z rodziny]	271
Art. 12d.	[Wniosek kuratora w sprawie skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny]	287
Art. 13.	[Dodatkowe elementy orzeczenia sądu w przypadku zastosowania art. 72 § 1 pkt 7a i 7b k.k.]	289
Art. 14.	[Warunkowy dozór Policji]	295
Art. 15.	[Nowelizacja kodeksu karnego]	311
Art. 16.	[Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej]	326
Art. 17.	[Termin wejścia w życie]	331

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych

innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 842) 335

Art. 2.	[Nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego]	336
Art. 3.	[Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego]	350
Art. 4.	[Nowelizacja ustawy o Policji]	351
Art. 5.	[Nowelizacja Kodeksu karnego]	354

Art. 6.	[Nowelizacja Kodeksu postępowania karnego] . . .	370
Art. 7.	[Nowelizacja Kodeksu karnego wykonawczego]	381
Art. 8.	[Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej] . . .	387
Art. 9.	[Nowelizacja ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych]	391
Art. 10.	[Utrzymanie w mocy przepisów wykonawczych]	394
Art. 11.	[Termin spełnienia wymogów dotyczących kwalifikacji osób kierujących specjalistycznymi ośrodkami wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie]	396
Art. 12.	[Informacja ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego oraz Rzecznika Praw Dziecka o skutkach obowiązywania ustawy]	397
Akty prawne i inne dokumenty		401
	Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1390)	403
	Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 842)	418
	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 201, poz. 1334) . . .	442
	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz.U. Nr 28, poz. 146)	445
	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji	

---

osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno- -edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. Nr 50, poz. 259)	448
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209, poz. 1245) . . .	455
Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 126, poz. 718)	498
Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz.U. Nr 81, poz. 448)	511
Uchwała Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 (M.P. zoz. 445)	515
Zarządzenie Nr 162 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 lutego 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty” (Dz.Urz. KGP Nr 4, poz. 30)	664
Wytyczne Nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” (Dz.Urz. KGP Nr 10, poz. 77)	675
Bibliografia	679
Skorowidz przedmiotowy	687

Wykaz skrótów

Akty prawne

- CEDAW** – Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 18.12.1979 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 10, poz. 71)
- Dyrektywa Ofiarowa** – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z 25.10.2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 57)
- EKPC** – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600 ze zm.)
- k.k.w.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2018 r. poz. 652 ze zm.)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost.)

- Konwencja Stambulska** – Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule 11.05.2011 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 961)
- k.p.** – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 917 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.p.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1987 ze zm.)
- k.r.o.** – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
- mała nowelizacja z 2010 r.** – ustawa z 22.01.2010 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 28, poz. 146)
- MPPGSiK** – Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169)
- MPPOiP** – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- nowelizacja z 2009 r.** – ustawa z 5.11.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 206, poz. 1589)
- nowelizacja z 2010 r.** – ustawa z 10.06.2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125, poz. 842)
- pr. prok.** – ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1767 ze zm.)

---

rozporządzenie RM w sprawie NK	– rozporządzenie Rady Ministrów z 13.09.2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209, poz. 1245)
u.p.p.r.	– ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1390 ze zm.)
u.p.p.w.	– ustawa z 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2018 r. poz. 450 ze zm.)
u.p.s.	– ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1508 ze zm.)
u.w.t.p.a.	– ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2018 r. poz. 2137)
ZTP	– rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016 r. poz. 283)

Inne

CBOS	– Centrum Badania Opinii Społecznej
Dz.Urz. KGP	– Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
KZS	– Krakowskie Zeszyty Sądowe. Orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawach karnych
MPiPS	– Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRPiPS	– Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NK	– Niebieska Karta lub Niebieskie Karty
NL	– Niebieska Linia
OBOP	– Ośrodek Badania Opinii Publicznej
OJ	– Official Journal
ONZ	– Organizacja Narodów Zjednoczonych
PiP	– Państwo i Prawo

Pr. i Pł.	– Prawo i Płeć
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prz. Sejm.	– Przegląd Sejmowy
PS	– Przegląd Sądowy
St. Iur.	– Studia Iuridica
St. Praw.	– Studia Prawnicze
WHO	– Światowa Organizacja Zdrowia
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy

Słowo wstępne

Przemoc w rodzinie stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno więc zajmować priorytetowe miejsce wśród zadań organów państwa. Szczególną wagę, jaką państwo polskie przykłada do zwalczania tego zjawiska, miała demonstrować ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Ustawa uchwalona przez Sejm RP stanowi kompromis między celami założonymi na pierwszym etapie jej przygotowywania a wątpliwościami co do konstytucyjności niektórych projektowanych przepisów. W komentarzu, przez przedstawienie informacji i danych na temat zjawiska przemocy w rodzinie, międzynarodowych aktów prawnych odnoszących się do jego zwalczania, a także austriackiej ustawy o ochronie przed przemocą, która miała posłużyć polskiemu ustawodawcy za wzór w projektowaniu ustawy, jak również przez obszernie komentarze do poszczególnych przepisów ustawy, staram się wyjaśnić wątpliwości pojawiające się podczas prac nad jej projektem i po jej uchwaleniu. Omawiam także przepisy dużej nowelizacji ustawy przyjętej w 2010 r. oraz zawarte w niej przepisy innych aktów prawnych, które zostały wówczas zmienione, a także zmiany wprowadzone 1.01.2012 r. nową ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 998 ze zm.). Mam nadzieję, że dzięki temu komentarz okaże się przydatny dla osób, które realizują zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach administracji rządowej i samorządowej, w sądach, prokuraturze, Policji oraz

w organizacjach pozarządowych, a także dla pracowników naukowych i studentów. W komentarzu odnoszę się także do postanowień ratyfikowanej w 2015 r. przez Polskę Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. To jej postanowienia powinny wyznaczać standardy działania poszczególnych organów władzy publicznej dotyczące problemu przemocy w rodzinie.

Jednocześnie pragnę podziękować za pomoc w przygotowaniu pierwszego wydania komentarza oraz jego kolejnych wznowień prokuratorowi Andrzejowi Augustyniakowi za praktyczne spojrzenie, Renacie Durdzie, szefowej Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” – za cenne wskazówki i wielką gotowość dzielenia się swoją wiedzą, sędziemu Michałowi Lewocowi – za merytoryczną i życzliwą pomoc, dr Barbarze Namysłowskiej-Gabrysiak – za naukową motywację, Krzysztofowi Śmiszkowi – za inspirację, dr. adw. Grzegorzowi Wronie – za pomocne rozmowy zawsze wtedy, gdy ich potrzebowałam oraz dr Marcinowi Anaszewiczowi – za krytyczne uwagi i kreatywne podpowiedzi, a także wielu innym osobom, bez których ten komentarz by nie powstał.

Sylwia Spurek

Wprowadzenie

1. Przemoc w rodzinie – zjawisko, mity i stereotypy

Dla skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności właściwego określenia zadań organów państwa, w tym organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, konieczna jest świadomość specyfiki zjawiska i wiedza na temat cyklu przemocy w rodzinie oraz sytuacji psychologicznej osób jej doświadczających, zwłaszcza że z przemocą w rodzinie wiąże się wiele mitów i stereotypów z pewnością utrudniających walkę z tym zjawiskiem. Poniżej wskazane zostaną najbardziej istotne informacje i fakty uzasadniające potrzebę podejmowania przez organy państwa w odniesieniu do przemocy w rodzinie specjalnych działań, jak również dotyczące mitów i stereotypów funkcjonujących na temat przemocy w rodzinie, które często uniemożliwiają skuteczną reakcję przedstawicieli tych organów.

Przemoc w rodzinie, inaczej zwana przemocą domową, to nie tylko przemoc fizyczna, lecz także psychiczna, seksualna lub ekonomiczna. Wbrew stereotypom ma ona miejsce nie tylko w rodzinach z tzw. marginesu społecznego, lecz także w tych dobrze sytuowanych, uważanych za „normalne” i występuje we wszystkich grupach społecznych. Przemoc w rodzinie nie jest zachowaniem incydentalnym i zwykle powtarza się według określonego schematu. W cyklu przemocy wyróżnić można: fazę narastania napięcia, w której zaczyna

pojawiać się agresja, fazę ostrej przemocy, w której następuje wybuch tej agresji, oraz fazę miodowego miesiąca, kiedy sprawca przeprosza i obiecuje poprawę. Najczęściej to w fazie ostrej przemocy lub zaraz po niej ofiary poszukują pomocy, wzywając Policję lub uciekając do schronisk. Natomiast w następnej fazie wycofują się z kontaktu z osobami udzielającymi pomocy, mając pozorne poczucie odzyskiwania kontroli nad sytuacją¹. To „wycofywanie”, podobnie jak fakt dalszego pozostawania w związku ze sprawcą, może wydawać się niezrozumiałe. Specjaliści, tłumacząc takie zachowanie ofiar, najczęściej odwołują się do syndromu wyuczony bezradności lub do syndromu stresu pourazowego. Syndrom wyuczony bezradności w przypadku ofiar przemocy oznacza poddanie się i rezygnację z aktywności, które ofiara podejmowała w celu poprawy sytuacji, a które okazały się nieskuteczne. Ofiara nabiera wówczas przekonania, że nie może nic zrobić, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo, rezygnuje więc z kolejnych prób zmiany sytuacji². Przy czym ofiary, wbrew dość powszechnemu stereotypowi, podejmują jednak wiele działań w celu poprawy swojej sytuacji. Po pierwsze, podejmują działania adresowane do sprawcy, np. podejmują rozmowę, unikają ataku przez wyjście z domu, ukrywają się i uciekają już w trakcie ataku. Po drugie, podejmują działania polegające na poszukiwaniu pomocy na zewnątrz, rozmawiając na temat doznawanej przemocy z krewnymi, znajomymi, sąsiadami, kontaktując się z Policją i organizacjami udzielającymi pomocy ofiarom przemocy³. Najbardziej zaś drastyczną reakcją ofiary jest odwzajemnienie przemocy i zabicie sprawcy, po wielu latach stosowanej przez niego przemocy⁴. Sytuację ofiary często porównuje się także do sytuacji ofiar zamachów terrorystycznych, przy czym ofiara przemocy w rodzinie pozostaje w stanie zagrożenia życia zazwyczaj przez

---

¹ H.D. Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Warszawa 2005, s. 29–30.

² H.D. Sasal, *Przewodnik do procedury...*, s. 31–35.

³ H.D. Sasal, *Przewodnik do procedury...*, s. 36–38.

⁴ S.D. Herzberger, *Przemoc domowa. Perspektywa psychologii społecznej*, Warszawa 2002, s. 69; szerzej zob. M. Budyn-Kulik, *Zabójstwo tyrana domowego. Studium prawnokarne i wiktymologiczne*, Lublin 2005; U. Nowakowska, *Ofiary i zabójczynie*, Pr. i Pł. 2002/1, s. 8 i n.

dużo dłuższy czas, a sprawcą nie jest obcy terrorysta, lecz najbliższy jej człowiek⁵. Analizując sytuację ofiary, należy wziąć pod uwagę, że zastraszona przez sprawcę ma ona jednak nadzieję na zmianę przez niego zachowania. Ponadto często wstydzi się swojej sytuacji, jest zależna ekonomicznie od sprawcy lub zostaje z nim „ze względu na dzieci”⁶. Ofiary często uważają, że przemoc jest ich prywatnym problemem, a stereotyp ten może być podtrzymywany przez zachowanie przedstawicieli szeroko rozumianych organów państwa. Utwierdza to ofiary w przekonaniu o braku możliwości otrzymania wsparcia i ochrony⁷. Co za tym idzie, kluczową rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie odgrywa Policja, o czym będzie mowa w dalszej części niniejszej publikacji. Podczas gdy zachowania i decyzje ofiar mogą wydawać się irracjonalne⁸, sprawcy w sposób bardzo logiczny potrafią tłumaczyć swoje zachowanie, przy czym najczęściej przedstawiają je jako akt słusznego ukarania ofiary, lub kwestionują swoją odpowiedzialność. Nie przyznają również, że ich zachowanie stanowi nie tylko akt agresji, lecz jest także mechanizmem sprawowania władzy i kontroli oraz narzędziem całkowitego podporządkowania ofiary woli sprawcy⁹. Kobiety i dzieci, najczęściej padające ofiarami przemocy w rodzinie, ciągle bowiem jeszcze uznawane są za własność, mężowie i rodzice zaś – za osoby mogące dyscyplinować innych członków rodziny. W wielu opracowaniach odnoszących się do przyczyn i źródeł przemocy w rodzinie podkreśla się, że to akceptacja dla hierarchicznej struktury społeczeństwa powoduje, że w ramach tej struktury funkcjonują osoby, które wierzą, że mają prawo stosować przemoc wobec pozostałych członków swojej rodziny¹⁰. Należy podkreślić, że wbrew dość powszechnemu stereotypowi przyczyną

---

⁵ H.D. Sasal, *Przewodnik...*, s. 35.

⁶ H.D. Sasal, *Przewodnik...*, s. 145.

⁷ S.D. Herzberger, *Przemoc domowa...*, s. 67.

⁸ Nie można w szczególności oczekiwać od osoby, która przez długi czas pozostawała w stanie zagrożenia zdrowia i doświadczała przemocy, że po przyjeździe Policji natychmiast wystąpi – solidarnie z funkcjonariuszami – przeciwko sprawcy. Szerzej A. Dearing, *The Austrian Model of Counteracting Domestic Violence*, materiał niepublikowany otrzymany od autora.

⁹ H.D. Sasal, *Przewodnik...*, s. 38–40.

¹⁰ S.D. Herzberger, *Przemoc domowa...*, s. 43.

Sylwia Spurek – doktor nauk prawnych; radczyni prawna; legislatorka; od września 2015 r. Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich; w latach 2002–2005 prawniczka w Sekretariacie Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn; certyfikowana specjalistka w zakresie pomocy ofiarom przemocy; członkini Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego oraz Polskiego Towarzystwa Legislacyjnego; autorka kilkudziesięciu publikacji dotyczących problemu przemocy w rodzinie, a także kwestii równego traktowania i dyskryminacji. Uczestniczyła w pracach nad rządowym projektem ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Książka stanowi kompleksowe omówienie regulacji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Poza samym komentarzem do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie publikacja zawiera także omówienie odpowiednich przepisów zawartych m.in. w Kodeksie karnym, Kodeksie postępowania karnego, Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym oraz Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Szczegółowo przedstawione zostały m.in. następujące zagadnienia:

- procedura Niebieskiej Karty,
- odebranie dziecka z rodziny przez pracownika socjalnego,
- środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu,
- zakaz zbliżania się – jako środek karny i probacyjny,
- zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.

Zagadnienia zostały zaprezentowane w kontekście zobowiązań międzynarodowych Polski określonych w ratyfikowanych konwencjach i traktatach, a także modelowych rozwiązań funkcjonujących w Europie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Komentarz jest przeznaczony dla sędziów, prokuratorów, adwokatów, funkcjonariuszy Policji, a także pracowników socjalnych, członków gminnych zespołów interdyscyplinarnych oraz dla organizacji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Zainteresuje ponadto pracowników naukowych specjalizujących się w omawianej tematyce.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8160-356-0

